

BFA Jord til Bord
Arbejdstagersekretariatet
Kampmannsgade 4
1790 København V
barjordtilbord@3f.dk

Jordbrugets arbejdsmiljøudvalg
Agro Food Park 13
8200 Århus N
barjordtilbord@gls-a.dk

www.bfaportalen.dk

Gode råd om Maskinsikkerhed

VEJLEDNING

HURTIGT OVERBLIK OVER MASKINSIKKERHED

Maskiner er uundværlige i landbruget – men de kan også være farlige, hvis de ikke er tilstrækkeligt sikrede eller bruges forkert. Derfor har vi lavet denne pjece med gode råd om maskinsikkerhed.

Denne pjece henvender sig til landmænd, driftsledere, arbejdsmiljørepræsentanter og medarbejdere, der arbejder med landbrugsmaskiner. Det gælder både stationære maskiner og kørende maskiner som traktorer, mejetærskere, gyllevogne og andre redskaber.

Maskinsikkerhed i landbruget er et stort og komplekst område. Pjecen giver ikke svar på alle spørgsmål, men den hjælper dig med hurtigt at få overblik over, om der er styr på sikkerheden – og hvis ikke, hvad der skal til for at få styr på maskinsikkerheden.

Pjecen kan hentes på
www.bfaportalen.dk

INDHOLD

- 3 HURTIGT OVERBLIK OVER MASKINSIKKERHED**
- 7 ANSVAR FOR MASKINSIKKERHED**
TAG ANSVAR FOR MASKINSIKKERHEDEN
- 8 RISIKOVURDERING OG APV**
FÅ LAVET RISIKOVURDERING FOR ALLE MASKINER
- 10 OPSTILLING OG INDRETNING**
SØRG FOR SIKKER OPSTILLING, INDRETNING OG KØRSEL
- 12 BETJENINGSSIKKERHED**
SØRG FOR TILSTRÆKKELIG BETJENINGSSIKKERHED
- 14 OPLÆRING OG INSTRUKTION**
SØRG FOR, AT ALLE KENDER FARERNE OG VED, HVAD DE SKAL GØRE
- 15 EFTERSYN OG VEDLIGEHOLD**
FÅ SAT EFTERSYN OG VEDLIGEHOLD I SYSTEM
- 17 BRUGSANVISNINGER**
GØR BRUGSANVISNINGER NEMT TILGÆNGELIGE
- 18 VÆRNEMIDLER**
STIL KRAV OM BRUG AF PERSONLIGE VÆRNEMIDLER

Vejledningen
kan hentes på
www.bfaportalen.dk

ANSVAR FOR MASKINSIKKERHED

TAG ANSVAR FOR MASKINSIKKERHEDEN

- ① Husk, at **det er arbejdsgiver, som har ansvaret** for, at de maskiner I bruger, overholder alle krav.
- ② Sørg for at inddrage arbejdsmiljøorganisationen (AMO) bl.a. ved indkøb, opsætning og ibrugtagning af maskiner.
- ③ Når I køber nye maskiner, så sørg for, at **maskinerne er CE-mærkede** og kommer med en overensstemmelseserklæring.
- ④ Vær opmærksomme på, at overensstemmelseserklæringen ikke gælder, hvis I foretager væsentlige ombygninger eller ændringer af maskinen. I de tilfælde skal I lave en ny risikovurdering og få udarbejdet en ny overensstemmelseserklæring, fx af den, der har foretaget ændringerne. Brugsanvisningen skal ligeledes opdateres til gældende forhold.
- ⑤ Følg med i kravene til maskinsikkerhed. Der kan være kommet nye krav, siden I sidst tjekkede op på maskinsikkerheden.
- ⑥ Vær også opmærksomme på, at der kan være yderligere krav til særligt farlige maskiner som fx boltpistoler og motorsave.
- ⑦ Få eventuelt ekstern hjælp til at vurdere, om jeres maskiner er sikre.

RISIKOVURDERING OG APV

UDARBEJD RISIKOVURDERING FOR ALLE MASKINER

① Få lavet en risikovurdering for alle maskiner inden ibrugtagning. Risikovurderingen af maskiner er en vigtig del af jeres arbejdspladsvurdering (APV).

② Der skal laves risikovurdering for alle relevante arbejdsopgaver i den daglige drift samt for rengøring og vedligehold af maskinen.

Typisk kan I tage udgangspunkt i de risici, der er beskrevet i brugsanvisningen fra producenten, men i mange tilfælde er det ikke nok.

③ Vær opmærksomme på, at I skal lave en ny risikovurdering, hver gang der sker ændringer i opstillingen af maskinen, monteres nyt udstyr, arbejdsopgaverne ændres, eller andre forhold skifter ved brug af maskinen.

④ Brug tjeklister, så risikovurderingen bliver systematisk, og I ikke overser forhold, som kan være til fare for medarbejdere.

⑤ Få eventuelt ekstern hjælp til at lave jeres risikovurdering.

OPSTILLING OG INDRETNING

SØRG FOR SIKKER OPSTILLING, INDRETNING OG KØRSEL

Maskiner og redskaber i landbruget skal opstilles og indrettes, så de ikke er til fare for medarbejdere eller andre på virksomheden. Det gælder både stationære maskiner i værkstedet og kørende maskiner som traktorer, mejetærskere og redskaber. Der er flere hensyn at tage:

1. PLADSFORHOLD

Sørg for god plads omkring maskiner og redskaber. Tænk i farezoner – især omkring bevægelige dele og ved til- og frakobling af redskaber. Som udgangspunkt skal så lidt arbejde som muligt foregå i farezonen.

2. BELYSNING

Der skal være tilstrækkeligt lys, både til betjening, rengøring og vedligehold. Dårlig belysning øger risikoen for fejl og ulykker, især ved arbejde i stalde eller værksteder.

3. STØJ OG VIBRATIONER

Mange landbrugsmaskiner støjer og vibrerer kraftigt. Det er vigtigt at reducere generne med korrekt vedligehold, brug af kabiner og evt. høreværn.

4. AFSKÆRMNING

Sørg for, at farlige dele som PTO-aksler, kæder, remme og skarpe knive er korrekt afskærmede. Afskærmning skal være fastmonteret og må ikke kunne fjernes, mens maskinen er i brug.

5. UDSUGNING OG VENTILATION

Ved maskiner, der udvikler støv, røg eller gasser (fx i værkstedet eller ved kornhåndtering), skal der være effektiv udsugning eller ventilation. Åndedrætsværn kan være nødvendigt.

6. ERGONOMI

Maskiner og redskaber skal være indrettet, så de ikke belaster kroppen unødigt. Tænk på indstigningshøjder, betjeningsgreb og arbejdsstillinger.

7. MONTERING OG TILKOBLING

Følg altid brugsanvisningen ved opstilling, tilkobling og henstilling af redskaber. Brug altid maskinens originale støtteben. Sørg for korrekt fastgørelse og brug af sikkerhedskæder ved transport af materialer, redskaber, halm osv.

8. KRAV TIL CERTIFIKATER, KØREKORT ELLER LIGNENDE

Undersøg om maskinen kræver særlige certifikater eller oplæring af operatøren.

Tilbyder leverandøren instruktion og træning?

BETJENINGSSIKKERHED

SØRG FOR TILSTRÆKKELIG BETJENINGSSIKKERHED

- ① **Beskyttelsesanordninger** skal være robuste og nemme at bruge.
- ② **Afskærmning** af farlige maskindele er en vigtig del af sikkerheden. Afskærmning må under ingen omstændigheder fjernes, når maskinen er i brug.
- ③ **Knapper og håndtag** skal være udformet og placeret, så risikoen for fejlbetjening bliver så lille som mulig. En startknap bør fx være overdækket eller forsynet med en krave, så man ikke kommer til at tænde maskinen ved en tilfældig bevægelse. Ved reparation og vedligehold af traktor eller anden selvkørende maskine, fjernes nøglen for at forebygge ulykke.

- ④ **Nødstop.** Nødstop skal være let tilgængeligt, der hvor der er fare. Det skal tydeligt fremgå, at der er tale om en nødstopknap.

Er der efterløb på maskinen, skal nødstoppet være kombineret med en bremse.

- ⑤ Nogle maskiner kræver særlige beskyttelsesanordninger:

➤ **Dødmandsanordning** er vigtig på farlige håndredskaber. Kan fx være en holdekontakt, som sikrer, at maskinen kun kan køre, når kontakten trykkes ned.

➤ **To-hånds-betjening** kan være vigtig på maskiner, hvor der arbejdes med begge hænder i farezonen. Det sikrer, at den der betjener maskinen, ikke kommer til at placere en hånd, hvor det er farligt.

- ⑥ **Husk altid at advare om fare:** Sæt lamper eller skilte op og brug advarselslyde, hvor det er relevant.

OPLÆRING OG INSTRUKTION

SØRG FOR, AT ALLE KENDER FARERNE OG VED, HVAD DE SKAL GØRE

- ① Sørg for tilstrækkelig **oplæring og instruktion** af de medarbejdere, som betjener maskinerne.
- ② **Gennemgå risikovurderingerne** med nye medarbejdere og når medarbejdere står over for nye opgaver, så alle er opmærksomme på de farer, arbejdet kan indebære.
- ③ Læg en plan for **opfølgning** på instruktionen med passende mellemrum.
- ④ Lav en virksomhedsplan for oplæring og instruktion, så alle ved, hvem der må arbejde med hvilke maskiner.

EFTERSYN OG VEDLIGEHOLD

FÅ SAT EFTERSYN OG VEDLIGEHOLD I SYSTEM

- ① Det er arbejdsgivers ansvar, at alle maskiner bliver vedligeholdt og regelmæssigt efterset.
- ② Udarbejd en **plan for eftersyn og vedligehold** for alle jeres maskiner. Følg anvisningerne i brugsanvisningerne.
- ③ Som udgangspunkt skal eftersyn af maskiner ske mindst **hver 12. måned**, men har producenten angivet, at maskinen kræver hyppigere eftersyn, skal det overholdes.
- ④ Lad producenten eller anden sagkyndig udføre eftersynet.
- ⑤ Sørg for, at der løbende bliver fulgt op på planen, og at planen er tilgængelig.

BRUGSANVISNINGER

GØR BRUGSANVISNINGER NEMT TILGÆNGELIGE

Producenten skal sørge for, at maskinen leveres med en brugsanvisning – **på dansk**.

- ① Brugsanvisningen skal være fyldestgørende i forhold til jeres brug af maskinen og bl.a. informere om:
 - Alle de relevante risici for medarbejderne.
 - Hvad maskinen må bruges til.
 - Hvem der må bruge maskinen.
 - Hvad der skal bruges af personlige værnemidler.
 - Hvilke krav der er til vedligehold.
 - Hvor ofte maskinen skal efterses og kontrolleres.
- ② Arbejdsgiver skal sørge for, at brugsanvisninger er forståelige for alle, der bruger maskinen. Forstår man ikke dansk og dermed den danske brugsanvisning, så skal arbejdsgiver sørge for på anden vis, at den enkelte medarbejder kan forstå instruktioner, sikkerhedsanvisninger og risici.
- ③ Arbejdsgiver skal sørge for, at brugsanvisningen er **nemt tilgængelig** for alle, der bruger maskinen på arbejdspladsen.

VÆRNEMIDLER

STIL KRAV OM BRUG AF PERSONLIGE VÆRNEMIDLER

Brugen af personlige værnemidler er ikke en personlig sag. Mange maskiner må nemlig kun betjenes med brug af personlige værnemidler som briller, høreværn, hjelm, handsker, skærestøvler, skæredragt, støvmaske, eller hvad der nu måtte være relevant. Alligevel er det ofte her, der sker en sikkerhedsbrist.

- ① Sørg for, at den enkelte medarbejder er **tilstrækkeligt instrueret** i, hvornår og hvordan værnemidlerne skal bruges.
- ② Sørg for, at der altid er egnede værnemidler til rådighed.
- ③ Markér, når personlige værnemidler er påbudt. **Sæt fx et skilt** med høreværn i lokale med støj, og et klistermærke med støvmaske på en slibemaskine.
- ④ Følg løbende op på, om der bliver brugt værnemidler, hvor det er påbudt, og om de bliver brugt korrekt.

MINIPLAKAT MED 10 GODE RÅD OM MASKINSIKKERHED

Vi har samlet 10 af de vigtigste råd fra pjecen her på en plakat, som du kan downloade, printe ud og hænge op på opslagstavlen på værkstedet, eller hvor I nu har jeres maskiner.

